

activity in which the movements are performed directly and unwittingly caused by a vivid idea of their implementation, and its important structural elements, such as representation, reproduction, action. Based on the study of scientific primary sources and the existing music performance practice, an analysis of the essence of motor actions, movements, levels of their programming, hierarchy and polyfunctionality of construction, regulation, as well as a two-circuit scheme of their control is carried out. Attention is paid to the content and ideological orientation of the main directions in the theory of pianism: the anatomical and physiological school of piano playing, where the attention of its creators is aimed at developing pianist movements based on anatomy and physiology qualities; and another direction, the idea of which is to abandon the development of any universal and physiologically justified gaming techniques without taking into account the specifics of performing tasks related to the figurative content and style of a particular musical work, the individuality of the performer and his artistic representations. A list of the essential elements of the pianist's psychomotoric is provided.

Key words: psychomotorics, sensorimotor processes, ideomotorics, sensory sensations, neurodynamics, psychomotor abilities.

УДК 378.016:74

DOI: 10.32626/2309-9763.2018–25.–2.98-103

Юлія Соловійова
Yuliia Soloviova

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ОПТИМАЛЬНОГО СТИЛЮ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ДИСЦИПЛІН ОБРАЗОТВОРЧОГО ЦИКЛУ

PREPARATION OF FUTURE EDUCATORS FOR USING THE OPTIMAL STYLE OF EDUCATIONAL COMMUNICATION AT THE LESSONS OF VISUAL ARTS DISCIPLINES

У статті розглядається підготовка майбутніх вихователів до використання оптимального стилю педагогічного спілкування на заняттях з дисциплін образотворчого циклу. Розглядається діалогічне спілкування як вид професійного спілкування, що відповідає критеріям діалогу. Обґрунтовується роль дисциплін образотворчого циклу в процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагога та дітей.

Ключові слова: майбутні вихователі, стиль педагогічного спілкування, суб'єкт-суб'єктний принцип взаємодії, дисципліни образотворчого циклу.

Професійна діяльність вихователя неможлива без оволодіння навичками педагогічного спілкування, що забезпечує передачу культурних надбань, допомагає у засвоєнні знань, сприяє формуванню ціннісних орієнтацій. Її ефективність багато в чому залежить від раціонального вибору стилю педагогічного спілкування.

Педагогічне спілкування ґрунтується на комунікативній взаємодії педагога з дітьми, батьками, колегами, воно спрямоване на встановлення сприятливого психологічного мікроклімату, оптимізацію власної діяльності, міжособистісних стосунків. Для цього педагогові потрібно уміти максимально оперативну і правильно орієнтуватися в умовах спілкування, що постійно змінюються, знаходити відповідні комунікативні засоби, які відповідали б його індивідуальності, обставинам спілкування, ціннісним орієнтаціям та індивідуальним особливостям дитини. Справжній педагог повинен постійно відчувати і підтримувати зворотній зв'язок у спілкуванні. Для вихователя дитячого садка всі ці вимоги є особливо актуальними, оскільки саме він закладає основи особистості дитини, її поведінки, подальших учинків, формує характер та систему поглядів.

На сьогоднішній день простежується тенденція до зростання кількості дітей із особливими потребами, з девіантною поведінкою, викривленою системою цінностей та просто гіперактивних дітей, які потребують особливої уваги з боку педагога. На жаль, дуже часто вихователі виявляються неготовими до таких викликів і не володіють відповідними знаннями, вміннями та навичками, що ускладнює процес взаємодії педагога та дітей. Тому дуже важливо, щоб майбутні вихователі у процесі навчання у ВОЗ оволоділи навичками педагогічного спілкування на основі діалогу, що у майбутньому має забезпечити такий принцип взаємодії педагога та дітей, при якому розкриються потенціальні можливості та таланти кожної дитини. Це надзвичайно важливе і складне завдання, що вимагає від вихователя максимальної віддачі та наполегливості задля досягнення відчутних і тривалих результатів у подальшій професійній діяльності.

Підготовка майбутніх вихователів до впровадження у навчально-виховний процес закладів дошкільної освіти оптимальних моделей педагогічного спілкування на сьогодні залишається однією з найактуальніших. У працях А. Алексюка, В. Гриньової, Р. Хмелюк, О. Щербакова досліджуються різноманітні аспекти вдосконалення професійної підготовки студентів, розкриваються основні функції майбутнього спеціаліста, що забезпечують ефективність процесу його адаптації до реальної професійної діяльності.

Підготовка майбутніх вихователів до формування комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку розглядається у працях А. Богуш, І. Луценко, Н. Колосової. Разом із тим, проблему підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до використання оптимального стилю педагогічного спілкування не можна вважати дослідженою достатньою мірою.

Метою статті є визначення оптимального стилю педагогічного спілкування та виявлення основних шляхів його використання на заняттях з дисциплін образотворчого циклу.

Професійне педагогічне спілкування є складною системою, яка включає в себе декілька етапів. Перший етап – це моделювання педагогом майбутнього спілкування, під час якого окреслюються контури майбутньої взаємодії: планування й прогнозування змісту, структури, засобів спілкування. Другий етап – завоювання ініціативи, встановлення емоційного і ділового контакту. Цей період В. Кан-Калик умовно називає “комунікативною атакою”, яка дає змогу надалі управляти спілкуванням з дітьми [7]. Педагогові важливо володіти технікою швидкого входження у взаємодію, прийомами динамічного впливу.

Також важливим є керування спілкуванням, що включає в себе свідому і цілеспрямовану організацію взаємодії з коригуванням процесу спілкування відповідно до його мети. На цьому етапі відбувається обмін інформацією, оцінками інформації, взаємооцінка співрозмовників. Останнім етапом є аналіз спілкування. Сюди можна віднести порівняння мети, засобів з результатами взаємодії, моделювання подальшого спілкування.

Педагогові слід дотримуватися певних правил, які оптимізують взаємодію на кожному з її етапів. Сюди можна віднести: формування почуття “ми”, демонстрація єдності поглядів, цілей спільної діяльності, власного ставлення до процесу та результату діяльності, встановлення особистісного контакту, за якого кожна дитина відчуватиме, що звертаються саме до неї, вияв розуміння внутрішнього стану дітей, створення ситуації успіху.

Педагогічне спілкування має також певну систему стилів, що багато в чому залежить від обставин та індивідуальних особливостей його учасників. Однією з найважливіших частин професійного спілкування є педагогічний діалог, тобто дія, що надає змогу кожному партнерові для самовираження. Відповідно діалогічне спілкування є видом професійного спілкування, що відповідає критеріям діалогу та забезпечує суб'єкт-суб'єктну взаємодію вихователя та дітей.

Для того, щоб педагогічне спілкування мало всі риси діалогічності, воно повинно відповідати певним критеріям. У першу чергу, це визнання рівності особистісних позицій, відкритість і довіра між партнерами. Необхідним критерієм є також зосередженість педагога на співрозмовникові та взаємовплив поглядів. Важливим критерієм діалогічного спілкування є виклад

інформації від першої особи, звертання педагога та дітей до особистого досвіду, висловлення не лише власної думки, а й свого ставлення до неї. Необхідним критерієм є також можливість для кожного учасника спілкування викласти свою позицію, пошук рішень у процесі взаємодії з урахуванням думок кожного учасника.

Для досягнення ефективного педагогічного спілкування вихователь мусить знати, чого чекають від спілкування з ним його вихованці, він має розуміти їхні потреби в спілкуванні, вмело їх розвивати. Без правильного спілкування вихователя з дітьми неможлива повноцінна реалізація їхніх потенційних можливостей, як і неможлива їхня підготовка до нових складніших видів діяльності. Педагог ставить завдання, які обумовлюють форму та зміст цього спілкування.

Те, як вихователь досягне своєї мети, повною мірою залежить від його умінь враховувати вікові та індивідуальні можливості дітей. До найменших дітей вихователь повинен проявити особливу чуйність, це має відбитися і в його мові: він використовує ласкаві форми звертання, заохочувальні слова та вирази. У спілкуванні зі старшими дітьми вихователь частіше звертається до їхнього інтелекту, тут він може й пожартувати і наполягти на якійсь певній думці. Педагог не може не враховувати індивідуальні інтереси та нахили дітей, їхню стать, особливості домашнього виховання.

У спілкуванні педагога з дітьми простежується як безпосередній педагогічний вплив, звернений на дитину, так і опосередкований, що здійснюється через інших осіб. Безпосередня взаємодія стосується конкретно поведінки дітей, їхніх взаємин. Вона здійснюється через пояснення, вказівки, покарання та заохочення.

У процесі опосередкованої взаємодії педагог не дає прямих вказівок, але так впливає на обставини, що діти самі вибирають бажану для них форму діяльності. Опосередкований вплив відіграє в роботі з дошкільниками особливо важливу роль, для його здійснення вихователь використовує гру, ігрове спілкування. Він не вдається до прямого моралізування, а через гру вмело спрямовує діяльність дітей, формує їхній розвиток, регулює взаємини, вирішує конфлікти. У досвідченого вихователя для різних випадків є окремий набір казок, загадок, віршів, приказок тощо. Використання вихователем діалогічного стилю педагогічного спілкування є запорукою якнайширшого розкриття своїх потенціальних можливостей, професійних здібностей та якостей.

У підготовці майбутніх вихователів до впровадження у навчально-виховний процес дошкільних закладів оптимального стилю педагогічного спілкування використовуються різноманітні методи і форми роботи: педагогічні ради, семінари, консультації, практикуми, вивчення психолого-педагогічної літератури, вироблення практичних навичок роботи.

Заняття з дисциплін образотворчого циклу, зокрема таких, як “Основи образотворчого мистецтва та методика керівництва образотворчою діяльністю дітей дошкільного віку”, “Декоративне мистецтво та основи дизайну”, “Художня праця з методикою”, “Українська народна іграшка”, “Живопис та декоративна композиція” мають невичерпні можливості для побудови такого стилю педагогічного спілкування, що дає змогу залучити дітей до співпраці на основі суб’єкт-суб’єктного принципу взаємодії. Такі заняття спрямовані не лише на формування у майбутніх вихователів здатності до естетичного сприйняття різних видів народних ремесел, але й на вироблення необхідних навичок толерантного ставлення одне до одного, розуміння потреб і бажань іншої людини. Студенти повинні усвідомити, що мистецтво крім того, що воно є одним із дієвих засобів морального, трудового і естетичного виховання дошкільників, має у своєму арсеналі ще й здатність впливати на формування стилю професійного спілкування.

Завдяки долученню до народного мистецтва можна викликати інтерес до історії та традицій свого краю, бажання оволодіти прийомами виготовлення виробів із різних матеріалів, виховати повагу до результатів людської праці. Ознайомлення з мистецтвом у системі професійної підготовки майбутніх вихователів дитячого садка створює умови для розвитку таких елементів творчого мислення, як уява, фантазія, здатність до створення яскравих образів.

Але найважливішим, на нашу думку, є вивчення інтересів дітей, створення передумов для позитивної мотивації до творчості. Вихователь повинен створити таку атмосферу, яка викликала б інтерес до ремесел та сприяла виникненню бажання навчитися виготовляти красиві речі.

У зв'язку з цим є доцільним організація зустрічей із народними майстрами, оскільки живе спілкування з представниками окремих напрямів українського декоративно-вжиткового мистецтва допомагає краще зрозуміти специфіку їхніх творів, опанувати способи виготовлення тих чи інших виробів. Корисним для студентів також є відвідання художнього музею, різноманітних виставок та ярмарків народного мистецтва.

Важливим елементом практичної підготовки майбутнього вихователя до професійного спілкування, що відповідає критеріям діалогу, є розробка дидактичних ігор, пов'язаних з українським декоративним мистецтвом („Маленькі гончарі”, “У керамічній майстерні”, “Що таке обереги?”, “Ярмарок”). Наприклад, під час проведення гри “Сорочинський ярмарок” діти продають та купують різні вироби, розповідають про них, вихователь спонукає дітей пригадати вірші, прислів'я та приказки про глиняні вироби, писанки, рушники. У процесі цієї діяльності діти навчаються толерантному ставленню одне до одного, набувають навичок взаємодії та взаємодопомоги.

Заняття образотворчим та декоративно-вжитковим мистецтвом не повинні обмежуватись стінами навчального закладу. Цікаво викладена інформація спонукає студентів до самостійного пошуку, висунення нових ідей, подальших досліджень у цьому напрямі. Наприклад, викладач, розповідаючи про якийсь вид народного мистецтва, повинен наводити цікаві факти, події, пов'язувати мистецькі відкриття з історичними реаліями того часу, пропонувати розповісти про особливості ремесел свого регіону, населеного пункту, народних майстрів, які там працюють. Історію виникнення окремого ремесла, його розвиток і вдосконалення техніки потрібно пов'язати з розвитком держави загалом, звернути увагу на притаманність кожному регіону України своїх особливостей орнаменту, кольорової гами тощо.

Зацікавленість народною іграшкою, як видом народного мистецтва, виникає завдяки організації виставки різноманітних іграшок з глини, соломи, дерева, ляльок-мотанок, інсценування за їх допомогою сюжетів українських народних казок, загадування й відгадування загадок, створення ігрових ситуацій.

Заняття, яке знайомить дітей із народними ремеслами, може проводитись у кімнаті, стилізованій під стародавнє житло. Наприкінці цього заняття доцільно організувати конкурси на кращий рушник, народний костюм, глиняну іграшку або посуд. Під час проведення вищезазначених занять дошкільнята набувають знань про різні види матеріалів, їхні властивості, засвоюють відповідну термінологію. Розглядаючи зразки виробів, вони обстежують їхню форму, колір, визначають спосіб виготовлення. Так у невимушеній атмосфері відбувається процес розширення уявлень про навколишній світ, розвивається уява, пам'ять, активізується розумова діяльність.

Велика роль у процесі використання суб'єкт-суб'єктного принципу взаємодії педагога та дітей належить фольклору, особливо в умовах сучасного дитячого садка, де все більшої популярності набувають інтегровані заняття. Вихователь повинен уміти органічно поєднувати заняття з декоративно-вжиткового мистецтва з народними піснями, казками, загадками, прислів'ями та приказками. Головним його завданням є створення такого середовища, яке викликало б інтерес до народного мистецтва та бажання займатися різними видами творчості.

Отже, доцільно організоване педагогічне спілкування створює найсприятливіші умови для розвитку творчої активності дошкільників. Особливим потенціалом володіє діалогічне спілкування, яке задовольняє потреби у взаєморозумінні, сприяє створенню атмосфери співтворчості, емоційного піднесення, суб'єкт-суб'єктних стосунків. Запорукою продуктивного стилю педагогічної діяльності є спрямованість на дитину, її розвиток, захоплення своєю справою, знання основних принципів взаємодії педагога та дітей. Оптимальне педагогічне

спілкування – це таке спілкування, яке створює найкращі умови розвитку дитини як повноцінного суб'єкта навчальної діяльності, як особистості.

Дослідження проблеми підготовки майбутніх вихователів до використання оптимального стилю педагогічного спілкування на заняттях з дисциплін образотворчого циклу не є вичерпаним і потребує подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: Підручник для студентів, аспірантів та викладачів вищих навчальних закладів. Київ : Либідь, 1998. 560 с.
2. Богуш А. М. Мовленнєве спілкування як діяльність / Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник / За ред. А. М. Богуш. Київ : Вища шк., Київ, 2007. – С. 78–101.
3. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. Москва : Просвещение, 1991. – 93 с.
4. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти). Харків: Основа, 1998. 300 с.
5. Гура Л. М. Педагогические основы формирования социально-психологической готовности студентов педагогических вузов к профессиональной деятельности: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Иркутск, 1994. 209 с.
6. Калуська Л. В. Народні ремесла у дитячому садку. Харків : Ранок, 2004. 64 с.
7. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении. М. : Просвещение, 1987. 190 с.
8. Коваленко Л. Створення ситуації успіху // Початкова школа. 2012. № 11. – С. 53-54.
9. Колосова Н. М. Підготовка майбутніх вихователів до педагогічної підтримки дітей дошкільного віку. Автореф. дис. ... кандидата пед. наук. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти . Ялта, 2012. 19 с.
10. Куріпта В. І. Дидактичні ігри на уроках образотворчого мистецтва // Розкажіть онуку. 2010. № 3. С. 30-33.
11. Луценко І. О. Підготовка майбутніх вихователів до формування комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку: [монографія]. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. 347 с.
12. Мухина В. С. Изобразительная деятельность ребенка как форма усвоения социального опыта. Москва : Педагогика, 1981. 240 с.
13. Соловійова Ю. О. Декоративне мистецтво з основами дизайну: навч. посібник . Харків : Майдан, 2011. 136 с.
14. Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільних закладах. – підручник / за редакцією Г. В. Сухорукової. – 3-тє вид., переробл. Київ : Видавничий дім “Слово”, 2013. 376 с: іл.

The article deals with the preparation of future educators for using the optimal style of educational communication at the lessons of visual arts disciplines. Dialogic communication as a form of professional communication that matches the criteria of a dialogue is described.

The author points out that an educator should follow certain rules that optimize interaction on each of its stages, namely: forming the feeling of “us”, demonstrating unanimity of opinions, aims of the common activity, a personal attitude towards the process and the result of the activity, establishing personal contact so that every child feels being addressed individually, displaying understanding of children’s inner state, creating a situation of success.

A role of visual arts in the process of subject-subject interaction between the educator and children is substantiated. The author of the article argues that involvement in folk art can spark an interest in history and traditions of own region, a desire to master techniques of creating objects from different materials, and cultivate respect to results of human labor. It is also noted that studying arts as a part of the future

nursery teachers' professional development program lays the background for developing creative thinking elements such as imagination, productive memory, the ability to create distinct images.

It is noted that properly organized educational communication creates the most beneficial environment for the development of preschoolers' creative activity. Especial potential lies in dialogic communication, which satisfies the need for reciprocal understanding, facilitates creating an atmosphere of collective creativity and subject-subject relations. It is specified that the focus on the child and their development, enthusiasm for teaching, knowing basic principles of interaction between the educator and children are the foundations of the productive style of educational work. The article argues that the optimal educational communication is the communication that creates the best conditions for a child's development as a full-fledged subject of the learning activity, as an individual.

Key words: future educators, a style of educational communication, a subject-subject interaction principle, visual arts disciplines.

УДК 784:4.071.4

DOI: 10.32626/2309-9763.2018-25.-2.103-108

Марианна Сухолова
Marianna Sukholova

ПРОФЕСІЙНИЙ ІМІДЖ ВИКЛАДАЧА ВОКАЛУ: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ

PROFESSIONAL IMAGE OF A VOCAL TEACHER: ESSENCE OF THE CONCEPT

У статті здійснено теоретичний аналіз сутності поняття “професійний імідж” викладача вокалу. Розкрито основні поняття, сутність (зовнішній вигляд, використання вербальних і невербальних засобів спілкування, внутрішня відповідність образу професії – внутрішнє “Я”), складові, структуру та деякі аспекти професійного іміджу викладача вокалу в освітньому просторі. Доведено, що імідж є механізмом, що оптимізує професійну соціалізацію особистості.

Ключові слова: імідж, викладач вокалу, інноваційність, комунікативна компетентність, професіоналізм.

“Давай настанови тільки тому, хто шукає знань, виявивши своє невігластво. Роби допомогу тільки тому, хто не вміє виразно висловити свої заповітні думи. Навчай тільки того, хто здатен, дізнавшись про один кут квадрата, уявити собі решту три”.

Конфуцій (бл. 551 – 479 до н.е. давньокитайський мислитель)

Упродовж останніх років вимоги до конкурентоздатності фахівців мистецької сфери невпинно зростають, що зумовлює необхідність формування професійного іміджу викладача вокалу у суспільстві та проведення активної іміджевої політики в мистецько-освітній сфері, висуває нові вимоги до професійної підготовки фахівця, а тим паче викладача вокалу, який повинен бути взірцем та прикладом зовнішнього вигляду, стилю та поведінки для свого учня.

Сьогодні формування позитивного іміджу стає актуальною проблемою не лише у політичній та діловій сфері, але й у діяльності викладачів вищої школи, завдання яких полягає у підготовці висококваліфікованих, конкурентоспроможних кадрів.

За таких умов, показниками професіоналізму педагога-музиканта є: загальна, професійно-педагогічна і музична культура, ініціативність, інноваційність, прийнятті правильних нестандартних рішень, комунікабельність, здатність до взаєморозуміння, комунікативна компетентність, уміння викликати симпатію й довіру, уміння створити обстановку психологічного комфорту.